

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних
технологій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ Майя НІКОЛАЄВА

_____ ” *сідмє* _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ландшафтне планування

Рівень вищої освіти: *Другий (магістерський)*
Галузь знань: *10 Природничі науки*
Спеціальність: *103 Науки про Землю*
Освітньо-професійна програма: *«Грунтознавство та використання
земельних ресурсів»*

Робоча програма навчальної дисципліни «Ландшафтне планування». Одеса:
ОНУ, 2024. 15 с.

Розробники:

Лілія Гижко, кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій;

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії,
природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № 4 від "29" чудня 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Галина Вихованець)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП «Ґрунтознавство та використання земельних
ресурсів»

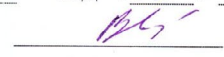

(Валентина ТРИГУБ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного
факультету

Протокол № 4 від «25» січня 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Віталій Сич)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні
кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних
технологій

Протокол № _____ від «_____» _____ 20 _____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні
кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних
технологій

Протокол № _____ від «_____» _____ 20 _____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 3	Галузь знань: <i>10 Природничі науки</i> Спеціальність: <i>103 Науки про Землю</i> Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	<i>Вибіркова дисципліна</i>	
		<i>Рік підготовки</i>	
		1-й	
		<i>Семестр</i>	
		II - й	
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	
		<i>Практичні роботи</i>	
		10 год.	
		<i>Лабораторні заняття</i>	
		.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.:	
Форма підсумкового контролю: іспит			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни надати знання про історію, сучасний стан і законодавчу базу ландшафтного планування в Україні, основи географічного науково – обґрунтованого підходу в плануванні території, навчити на практиці застосовувати принципи ландшафтного планування.

Завдання дисципліни: розуміти основні поняття ландшафтного планування, знати основні напрямки дослідження дисципліни; розуміти поняття ландшафт, місцевість, урочище, підурочище, фація; вміти розробляти ландшафтне планування територій в залежності від прикладних цілей.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

К02. Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми.

К03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

К06. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу та обробки інформації.

б) фахових (ФК):

К08. Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів, екологічних аспектів та основ природоохоронного законодавства.

К10. Володіння сучасними методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях при вивченні Землі, її геосфер та їхніх компонентів.

К11. Здатність застосовувати знання і необхідні практичні навички з планування, організації, мотивування, контролю та регулювання діяльності профільних підприємств і установ.

Програмні результати навчання (ПР):

ПР02. Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в науках про Землю.

ПР06. Вміти здійснювати екологічну оцінку, аудит, ліцензування, сертифікацію використання природних ресурсів, прогнозувати розвиток екологічних, технологічних, економічних та соціальних наслідків на окремих об'єктах природокористування.

ПР09. Розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту, геопланування, здійснювати моніторинг регіонального розвитку, складати плани та програми.

ПР13. Оцінювати еколого-економічний вплив на довкілля при впровадженні інженерних заходів та проектувати природоохоронні заходи.

ПР17. Вміти використовувати спеціальні методи та методики ґрунтознавства і оцінки земель в науковій і виробничо-практичній діяльності, аналізувати результати оцінки стану ґрунто- і землекористування, надавати рекомендації щодо підвищення ефективності використання ґрунтів і земель.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- основні етапи розвитку ландшафтного планування в Україні та світі;
- теоретичні основи ландшафтного планування;
- нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні;
- класифікацію ландшафтів, основні компоненти ландшафту, морфологічну структуру ландшафту;
- особливості ландшафтного планування.

вміти:

- аналізувати нормативно-правові документи в сфері ландшафтного планування України;
- розуміти рівні ландшафтного планування та їх особливості;
- аналізувати ландшафтну репрезентативність територій для їх подальшого планування;
- давати оцінку основним компонентам навколишнього середовища;
- застосовувати знання географічних закономірностей організації природи на всіх етапах проектування, організації і функціонування територій.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Зміст ландшафтного планування.

Тема 1. Поняття і зміст навчальної дисципліни.

Передумови розвитку ландшафтного планування. Об'єкт та предмет курсу.

Тема 2. Історія розвитку ландшафтного планування в світі та Україні.

Тема 3. Нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні. Система планування в Україні. Екологічне та природоохоронне законодавство. Можливості нормативно-правової бази України для впровадження ландшафтного планування.

Тема 4. Рівні ландшафтного планування та їх особливості.

Змістовний модуль 2. Ландшафт як об'єкт планування.

Тема 5. Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.

Ландшафтна карта як основний інструмент класифікації ландшафтів території. Характеристика типів ландшафту світу (місцеположення, зовнішні ознаки, кліматичні умови, ґрунтовий покрив, особливості прояву вертикальної поясності, рослинні угруповання). Полярні та приполярні ландшафти. Бореальні та суббореальні ландшафти. Субтропічні ландшафти. Тропічні, субекваторіальні та екваторіальні ландшафти.

Тема 6. Основні компоненти ландшафту.

Компоненти ландшафту (їх визначення та перелік). Підсистеми компонентів (геома, біота, ґрунт). Групи компонентів (інертні, мобільні, активні). Однорідність окремих компонентів (геологічна будова, рельєф, клімат, ґрунти, поверхневі та підземні води, біота) у межах ландшафту. Значущість компонентів у виокремленні ландшафту.

Тема 7. Антропогенні ландшафти.

Концепції природно-господарських територіальних систем, геотехнічних систем. Агрландшафти і їх види. Селітебні ландшафти. Кар'єрно-відвальні ландшафти. Шахтні ландшафти. Екстрактивні ландшафти. Природоохоронні території і їх статуси та типи.

Тема 8. Морфологія ландшафту. Підурочище, урочище, фація.

Завдання і визначення морфології ландшафту. Фація як гранична категорія геосистемної ієрархії. Визначення фації, її відмінні риси. Визначення підурочища. Принципи виділення підурочищ. Місцезнаходження підурочищ. Приклади підурочищ (детальний опис і назви). Визначення урочищ, принципи виділення урочищ. Класифікація урочищ. Складні урочища. Місцевість.

Змістовний модуль 3. Основні принципи та методичні підходи ландшафтного планування.

Тема 9. Особливості ландшафтного планування.

Тема 10. Методичні підходи ландшафтного планування.

Тема 11. Різновиди ландшафтного планування.

Тема 12. Ландшафтне планування та проектування природоохоронних територій.

Тема 13. Ландшафтне планування культурних ландшафтів.

Тема 14. Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища.

Тема 15. Конфлікти природокористування як важлива передумова впровадження регіонального ландшафтного планування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		о	л	п/с	лаб		ср	л	п/с	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1. Зміст ландшафтного планування.										
Тема 1. Поняття і зміст навчальної дисципліни.	3	1			2					
Тема 2. Історія	5	1			4					

розвитку ландшафтного планування в світі та Україні.										
Тема 3. Нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні.	3	1			2					
Тема 4. Рівні ландшафтного планування та їх особливості.	3	1			2					
Разом за змістовим модулем 1	14	4			10					
Змістовний модуль 2. Ландшафт як об'єкт планування.										
Тема 5. Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.	8	2		2	4					
Тема 6. Основні компоненти ландшафту.	6	2			4					
Тема 7. Антропогенні ландшафти.	7	1		2	4					
Тема 8. Морфологія ландшафту. Підурочище, урочище, фація.	10	4		2	4					
Разом за змістовим модулем	31	9		6	16					
Змістовний модуль 3. Основні принципи та методичні підходи ландшафтного планування.										
Тема 9. Особливості ландшафтного	7	1			6					

планування.										
Тема 10. Методичні підходи ландшафтного планування.	7	1			6					
Тема 11.Різновиди ландшафтного планування.	5	1			4					
Тема 12. Ландшафтне планування та проектування природоохоронн их територій.	8	1		1	6					
Тема. 13.Ландшафтне планування культурних ландшафтів.	6	1		1	4					
Тема 14. Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища.	7	1		2	4					
Тема 15. Конфлікти природокористу вання як важлива передумова впровадження регіонального ландшафтного планування.	5	1			4					
Разом за змістовим модулем	45	7		4	34					
Всього	90	20		10	60					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денне відділення)

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (заочне відділення)
1	Типи ландшафтів світу. Різноманітність ландшафтів України та їхня характеристика	2
2	Антропогенні ландшафти.	2
3	Створення геоморфологічної карти. Виділення ПТК рівня підурочища, урочища на великомасштабних топографічних картах	2
4	Ландшафтне планування для потреб охорони природи.	1
5	Ландшафтне планування культурних ландшафтів.	1
6	Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища.	2
	Разом	10

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Денне відділення	Заочне відділення
1	Поняття і зміст навчальної дисципліни.	2	
2	Історія розвитку ландшафтного планування в світі та Україні.	4	
3	Нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні.	2	
4	Рівні ландшафтного планування та їх	2	

	особливості.		
5	Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.	4	
6	Основні компоненти ландшафту.	4	
7	Антропогенні ландшафти.	4	
8	Морфологія ландшафту. Підурочище, урочище, фація.	4	
9	Особливості ландшафтного планування.	6	
10	Методичні підходи ландшафтного планування.	6	
11	Різновиди ландшафтного планування.	4	
12	Ландшафтне планування та проектування природоохоронних територій.	6	
13	Ландшафтне планування культурних ландшафтів.	4	
14	Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища.	4	
15	Конфлікти природокористування як важлива передумова впровадження регіонального ландшафтного планування.	4	
	Разом	60	

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальні завдання не передбачені робочим навчальним планом.

10. Методи навчання

Лекції, бесіди, презентації, лабораторні роботи.

11. Методи контролю

Поточний контроль (письмові самостійні роботи), періодичний контроль (усне опитування), підсумковий контроль (екзамен у вигляді усного опитування).

12. Питання для підсумкового контролю

- 1 Передумови розвитку ландшафтного планування. Об'єкт та предмет курсу.
1. Історія розвитку ландшафтного планування в світі.
2. Історія розвитку ландшафтного планування в Україні.
3. Нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні.
4. Екологічне та природоохоронне законодавство України.
5. Рівні ландшафтного планування та їх особливості.
6. Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.
7. Полярні та приполярні ландшафти.
8. Бореальні та суббореальні ландшафти.

9. Субтропічні ландшафти.
10. Тропічні, субекваторіальні та екваторіальні ландшафти.
11. Основні компоненти ландшафту.
12. Антропогенні ландшафти.
13. Агрландшафти і їх види.
14. Селітебні ландшафти.
15. Кар'єрно-відвальні ландшафти.
16. Шахтні ландшафти.
17. Екстрактивні ландшафти.
18. Природоохоронні території і їх статуси та типи.
19. Завдання і визначення морфології ландшафту.
20. Фація як гранична категорія геосистемної ієрархії. Визначення фації, її відмінні риси.
21. Визначення підурочища. Принципи виділення підурочищ.
22. Визначення урочищ, принципи виділення урочищ. Класифікація урочищ. Місцевість.
23. Особливості ландшафтного планування.
24. Методичні підходи ландшафтного планування.
25. Різновиди ландшафтного планування.
26. Ландшафтне планування та проектування природоохоронних територій.
27. Ландшафтне планування культурних ландшафтів.
28. Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища.
29. Конфлікти природокористування як важлива передумова впровадження регіонального ландшафтного планування.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль															Сума балів
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	100
5	5	5	10	10	5	5	10	5	5	5	10	10	5	5	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

85-89	B	добре	зараховано
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Студент	
Відмінно	90-100	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; рецензує відповіді інших студентів, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань,	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання. не передбачені навчальною програмою; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань

		вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.	при самостійній роботі.
Добре 75-89		достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає несуттєві неточності.	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання.
Задовільно	60-74	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання.

		зв'язків і формулювання висновків.	
Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно; безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-34	не володіє навчальним матеріалом.	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

13. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Мультимедійні презентації лекцій.
3. Методичні матеріали до практичних занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Воловик В.М. Ландшафтознавство : курс лекцій : навч. посібник. Вінниця : Твори, 2018. 254 с.
2. Закон України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 року № 2780-XII. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 52.
3. Закон України «Про ландшафти» – portal.rada.gov.ua
4. Європейська ландшафтна Конвенція - www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/.../ukrainian.
5. Інтеграція екологічної складової в просторові плани громад (методичні настанови). Київ : Інститут географії НАН України, 2020. 168 с.

6. Ландшафтне планування в Україні / Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін.; під ред. Л.Г. Руденка. К : Реферат, 2014. 144 с.: іл.
7. Максименко Н.В. Ландшафтно-екологічне планування: теорія і практика : монографія. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 216 с.
8. Маруняк Є.О. Геопросторові дослідження і практика планування: Україна на тлі світових трендів. Київ: Фенікс, 2018. 336 с.
9. Мельник А.В. Польове ландшафтне картування : система термінів і понять. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 92 с.
10. Методологія і практика оцінювання території України для заповідання / за редакцією Л.Г. Руденка. Київ: Наукова Думка, 2020. 248 с.
11. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природнозаповідних територій. К.: Логос, 2015. – 175 с.
12. П'яткова А.В., Роскос Н.О. Ландшафтознавство: навч.-метод. посібник. Одеса: Вид-во ОНУ, 2020. 100 с.
13. Руденко Л., Маруняк Є. Ландшафтне планування та його роль у вирішенні завдань сталого просторового розвитку України. Український Географічний Журнал, 2017. №1. 3-8.

Додаткова

1. Гавриленко О.П., Циганок Є.Ю. Ландшафтознавчий аналіз для оптимізації природоохоронного природокористування в урбанізованому середовищі. Український географічний журнал. 2018. № 1. С. 24-29.
2. Гуцуляк Г.Д., Гуцуляк Ю.Г. Методологічні і теоретичні засади оптимізації природних ландшафтів. Збалансоване природокористування. 2017. № 1. С. 14-24.
3. Кукурудза С.І. Метризація природного довкілля. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 238 с.
4. Максименко Н.В., Карпець К.М. Аналіз конфліктів природокористування, як основа ландшафтно-екологічного планування лісових екосистем. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. 2019. Вип. 32. С. 30–41
5. Самойленко В.М., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2019. 320 с.